

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “İktisadi” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Hilafet Devleti'nde Bütçe

Tahsin Hasan Hadyah'a

Soru:

Bismillahirrahmanirrahîm... Esselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekâtuh. Aşağıdaki metinde geçen kastı açıklamanızı rica ediyorum; İktisat Nizamındaki Devlet Bütçesi'nde şu ifade geçmektedir: İslam Devleti'ne gelince; bütçesi bir yıllık değildir ki yıllık olarak bütçe ile ilgili bir kanun teklifine ihtiyaç duyulsun. Dolayısıyla Ümmet Meclisine sunulmaz ve ondan bu hususta bir görüş alınmaz. Çünkü Demokratik sistemde bütçe, gerek bölümleri, gerek kısımları ve gerekse kapsadığı meblağlar hususunda bir yıllık bir kanundur ve onların kanunu ise sadece parlamento tarafından çıkarılır. Bu nedenle konunun parlamentoya sunulması gerekir. İslâm Devleti'nde bunların hiçbirine gerek yoktur. Çünkü Beytül Mâl'in gelirleri naslarla sabit olan şerî hükümlere göre tahsil edildiği gibi naslarla sabit olan şerî hükümlere göre de harcanır. Bunların tamamı, daimi olan şeri hükümlerdir. Bu yüzden ne gelirlerle ilgili bölümlerde ne de harcamalarla ilgili bölümlerde kesinlikle herhangi bir görüşe yer yoktur. Çünkü bunlar, daimi olan şeri hükümlerin karar verdiği daimi bölümlerdir. Bu, bütçenin bölümleri açısından olana gelince; her bir kısmın içermiş olduğu meblağlar ve her bir kısımdaki bu meblağlar için tahsis edilmiş hususlardır. Bütün bunlar, Halife'nin görüş ve içtihadına bırakılmıştır. Çünkü bu, şeriatın Halife'ye bırakmış olduğu işlerin gözetilmesinden olup da uygun gördüğü her şeye karar verir ve onun emirlerini uygulamak vaciptir.

Hilafet Devleti'nde Maliye adlı kitabın Genel Bütçe Divanları bölümünde aynı şekilde şunlar geçmektedir; Genel Bütçe, Genel Muhasebe ve Kontrol Divanları: Bu, devletin gelirlerinin ve giderlerinin taktir edilmesi, gelirlerin ve reel toplam harcamaların bu bütçeyle karşılaştırılması ve devletin gelirleri ile reel harcamalarının sonucunun takip edilmesi açısından Halife'nin uygun gördüğü biçimde devletin gelecekteki bütçesini hazırlayan divandır. Bu divan, Daru'l Hilâfet'e bağlı olur. Buna göre iki kitap arasında bir çelişkinin olduğunu görüyorum; Birincisi: Devletin bütçesinin varlığını reddediyor. İkincisi: Devletin bütçesinin varlığını kabul ediyor. Bu hususu açıklamanızı rica ediyorum. Çok teşekkür ederim... Ebu Hasan.

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Birincisi: Cevabın açıklığa kavuşması için aşağıdaki hususlardan bahsedelim:

1- Bütçe, genel olarak gelir ve giderlerden oluşmaktadır. Bunlardan her birinin bölümleri ve kısımları vardır.

2- Bölümler, gelir kaynakları ile ilgili olup kısımlar ise, devletin sektörlerine ve insanların işlerinin gözetilmesine yapılan harcamalar için gelirlerden tahsil edilen hususlarla ilgilidir. Harcamaların bölümleri, gelirden yapılan harcamanın keyfiyetiyle ilgili olup kısımlar ise harcama yapılan sektörlerin niteliğinin belirlenmesi ve harcamaların kendisi için tahsis edilen (paya) göre kontrol edilmesiyle ilgilidir.

3- Kapitalist Demokratik ve benzeri ülkelerde, parlamento toplanır, bütçe bölümleri ile gelirler ve harcamalardaki kısımlarına karar verir, yani vergiler şu kadar, krediler için şu kadar, yardımlar için şu kadar, kamu sektörü için şu kadar ve benzerleri için şu kadar şeklinde söylendiği gibi yıllık gelir kaynaklarına karar verir...Sonra bu kaynaklardan belirli meblağlar, örneğin şu kadar yollar inşa etmek için ve şu kadar bazı fabrikalar ve benzerleri

için tahsis edilir... Dolayısıyla harcama keyfiyetine ve harcamaların kendisi için tahsis edilen (paya) göre kontrol edilmesine karar verir. Mevcut ülkelerde olanlar bu şekildedir.

4- İslam'da olana gelince; gelir ve giderlerdeki bütçe bölümleri, daimi bölümlerdir. Dolayısıyla bunların dışındakilerden para almak caiz değildir ve şeri olmayan bir şekilde harcama yapılmaz.

a- Gelir bölümlerine gelince; bunlar, harac, fey ve aynı şekilde zekat gibi kamu mülkiyeti ve devlet mülkiyeti olarak sınırlandırılmış kaynaklardır... Bu daimi kaynaklara, Halife ve Ümmet Meclisi karar veremez. Yıl içindeki gelirin belirlenmesi, bu yıl beklenen petrol veya haraç gelirinin hesaplanması şeklindeki kısımlarına gelince; bu, caizdir... Veya gelirlerden bazı sektörler için tahsis edilenlerin belirlenmesine gelince; bu da caizdir... Bu nedenle bütçe bölümlerinin, yıllık bütçesi yoktur. Çünkü bunlar, artma ve eksilme şeklinde değişmezler. Bunlardan üretilenlerin belirlenmesi veya devletin maslahatları ve insanların işlerinin gözetimi için dağıtılması şeklindeki kısımlarına gelince; bu, caizdir.

b- Harcamalar bölümüne gelince; aynı şekilde bunlar, İslam'da şeri hükümlere göre belirlenmiştir. Dolayısıyla bunlar, kamu mülkiyetinden, devlet mülkiyetinden ve zekattan elde edilen gelir kaynaklarının harcanması keyfiyetiyle ilgili olup bunun, Halife veya Ümmet Meclisi tarafından aşılması imkansızdır. Harcama yapılan sektörlerin niteliği ve harcamaların tahsis edilenleri aşmayacak şekilde kontrol edilmesi bakımından olan kısımlara gelince; Halife bunu, kendi görüş ve içtihadına göre belirleyebilir, Ümmet Meclisi ile istişare yapabilir ve bu proje için şu kadar, diğer proje ve benzerleri için şu kadar harcama yapılacağına karar verebilir.

Yani bütçede ne Ümmet Meclisi'nin ne de Halife'nin karar vermesinin caiz olmadığı bir bölüm var ki bu, bütçenin bölümleridir...Bir de Halife'nin karar vermesinin ve Ümmet Meclisi ile istişare yapmasının caiz olduğu bir bölüm var ki bu da, bütçenin kısımlarıdır.

İkincisi: Bu, Anayasa Mukaddimesinin (36.) maddesinin (f) bendinde açıklanmıştır. Orada geçen metin şöyledir:

(f- Devlet bütçesini gereğince belirleyen şerî hükümleri benimseyen "Halife'dir". Gerek gelirlerle gerekse giderlerle ilgili olsun, her bir cihetten gerekli bütçe kısımlarına ve meblağlarına karar veren de odur.) Bitti.

Bu, 148.maddede detaylandırılmıştır ve metni de şöyledir:

(Madde-148: Devlet bütçesinin şerî hükümlerin karar verdiği daimi bölümleri vardır. Bütçe kısımlarına ve her bir kısmın içerdiği meblağlara ve her bir kısımdaki bu meblağların tahsis edildiği işlere gelince; bu, halifenin görüşüne ve içtihadına bırakılmıştır.) Nitekim bu maddenin şerhinde şöyle geçmektedir:

(Bölümleri, kısımları ve bunlara konulacak meblağlarıyla bu bütçenin hazırlanmasına gelince; bunlara karar veren şeri hükümlerdir... Dolayısıyla buna göre bütçe bölümleri, daimi bölümler olurlar. Çünkü bunlara karar veren şerî hükümlerdir ve şerî hüküm ise daimi olup değişmez. Bunun kısımlarına gelince; yağmurla sulanan arazilerin haracı, sulama ile sulanan arazilerin haracı veya benzerleri gibi bütçeden dallanan kollardır. Bunları belirleyen Halife'dir. Çünkü bunlar, işlerin gözetilmesindedir ve Halife'nin görüşü ve içtihadına terkedilmiş hususlardandır. Belirlenecek meblağlar da böyledir. Çünkü meblağlar, cizye, harac ve benzerlerinin miktarında olduğu gibi Halife'nin görüşüne ve içtihadına göre belirlenir. Zira bunlar, ona bırakılmış olan hususlardandır. Dolayısıyla Beytu'l Mâl'in gelirleri, onun harcamaları ve Beytu'l Mâl'de şeriatın belirlemediği şeylerin tasarrufunun Halife'nin görüşüne ve içtihadına bırakıldığına dair şeri hükümlerin delilleri olur... Madem ki Halife'nin kendi görüşüne ve içtihadına göre gelirlerin kısımlarını, her bir kısım için konulacak meblağları, harcamaların kısımlarını ve her bir kısım için konulan meblağları belirleme hakkı vardır, gerek kısımlarında gerekse gelirler ya da harcamalar için olsun her bir kısma ait meblağlarda devlet için yıllık bir bütçenin belirlenmesinde bir engel yoktur. Yasak olan şey gelirleri ve

harcamalarıyla bütçenin bölümleri için yıllık bir bütçenin belirlenmesidir. Çünkü bunlara karar veren şeri hükümler olup bunlar da daimidir.) Bitti.

Binaenaleyh devletin, Halife'nin kısımları ve dalları için belirlediği bir bütçesinin olması caizdir... Dolayısıyla onun görüş ve içtihadına göre yıllık olması da caiz olur...En uygun olanı da budur. Çünkü İslam'da zekat ve cizye gibi yılda bir defada çok para toplanmaktadır... Bütçenin yıllık olması daha güzel olur. Burada yıldan kast edilen miladi değil Hicri yıl olduğunu vurgulamak gerekir. Yani Hilafet Devleti'nin, her Hicri yılda yukarıda belirtilen anlamda bir bütçe belirlenmesi daha güzel olur.

Üçüncüsü: Binaenaleyh İktisadi Nizam Kitabı'nda geçen bütçenin reddedilmesi, demokratik ülkelerde olduğu gibi bir bütçenin reddedilmesi şeklinde anlaşılmalıdır. Zira o, bütçeyle ilgili parlamento tarafından, bütçenin bölümlerini, kısımlarını, teferruatlarını, bu teferruat veya kısımlar için gerekli olan meblağları belirleyen yıllık bir kanun çıkarmaktadır... Bu, İslam'da yoktur. Çünkü şeriat, bütçenin bölümlerini açıklamıştır ki bu da daimdir. Dolayısıyla onun için yıllık bir kanun çıkarmaz. Kısımlara, teferruatlara ve bu teferruat veya kısımlar için gerekli olan meblağlara gelince; kitapta, "bütün bunlar, Halife'nin görüş ve içtihadına bırakılmıştır. Çünkü bu, şeriatın Halife'ye bırakmış olduğu işlerin gözetilmesinden olup o da uygun gördüğü her şeye karar verir ve onun emirlerini uygulamak vaciptir" şeklinde geçtiği gibidir... Buna göre burada reddedilen, bütçenin bölümleri, kısımları ve dalları için bir kanunun yapılması ve bu kanunu çıkaran cihetin de parlamento olmasıdır... Aynı şey demokratik ülkelerde bütçenin belirlenmesi ve hazırlanması hususunda da geçerlidir.

Dördüncüsü: Aynı şekilde Hilafet Devleti'nde Maliye Kitabı'ndaki bütçenin ispatı, "Bu, devletin gelirlerinin ve giderlerinin taktir edilmesi, gelirlerin ve reel toplam harcamaların bu bütçeyle karşılaştırılması ve devletin gelirleri ile reel harcamalarının sonucunun takip edilmesi açısından Halife'nin uygun gördüğü biçimde devletin gelecekteki bütçesinin hazırlanmasının" ispatı şeklinde anlaşılmalıdır. Zira burada bütçe ile kastedilen, onun kısımları, dalları ve Halife'nin görüşü ve içtihadına göre bu teferruatlar veya kısımlar için gerekli olan meblağlardır." Dolayısıyla bu anlamdaki bir bütçenin varlığı, İktisadi Nizam Kitabı'nda geçeni reddetmez. Zira "Devlet Bütçesi" konusunun sonunda şöyle geçmektedir: "...Maslahat gerektirdiği zaman onun kısımlarını, teferruatlarını ve onun için gerekli olan meblağları belirleme işini Halife'ye bırakmıştır..."

Maliye'de geçen divanın ameli, maslahat gerektirdiği zaman Halife'nin görüşü ve içtihadına göre belirlemiş olduğu "bütçenin" varlığı açınsındandır... Ancak bu, bütçenin bölümlerinde değil, bilakis onun kısımlarında olur.) Bitti.

Sonuç olarak: Bütçe bölümleri için yıllık bütçe belirlemek caiz değildir. Çünkü bunlar, İslam'da şerf hükümlere dayalı olup daimidirler. Dolayısıyla bunların artması ve eksilmesi caiz değildir. Ancak onun kısımları ile yıl içinde gelirlerin kısımlarından beklenen meblağlar ile aynı şekilde yıl içinde harcama kısımlarına tahsis edilen meblağlar için yıllık bir bütçenin belirlenmesi caizdir.

Umarım cevap açıklayıcı olmuştur... Tüm bunlara rağmen daha fazla açıklama gerektiren bir şey görürsek, onu kitaplarımıza koyacağız ve buna bakacağız inşallah.

Kardeşiniz

Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 28 Ramazan 1436

M. 15/07/2015

Cevaba, hizbin emirin aşağıdaki web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/3618/>